

Zitierhinweis

Černý, Marcel: Rezension über: Rumjana Damjanova / Severina Nikolova Georgieva (eds.), Boris Jocov. Biobibliografia, Sofija: Bojan Penev, 2018, in: Slovanský přehled, 107 (2021), 2, S. 550-555, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/6aa296edd50b4cd0b848dc8d8ea29697>

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Spoločnosť pre vydávanie dokumentov o balkánskych krutostiach. Spomínané časti predstavujú ďalšie ozvláštnenie textu, v publikácii však majú svoje pevné miesto, nakoľko pomáhajú vernejšie priblížiť udalosti Balkánskych vojen.

Záverečná kapitola sa zaoberá postojom Srbska k územiu Bosny a Hercegoviny, keďže začiatkom 20. storočia sa Srbsko začalo čoraz viac aktivizovať v snahe anektovať toto územie. Spomína sa najdôležitejší srbský národný program 19. storočia, podľa ktorého si Srbsko robilo nárok na územie Bosny a Hercegoviny z historického hľadiska, priestor kapitoly sa venuje aj tajným srbským organizáciám, ktorých cieľom bolo zvnútra zaktívniť zahraničnú politiku Srbska a zjednotiť tak všetkých Srbov v spoločnom štáte.

Monografia Maroša Melichárka predstavuje dôležitú súčasť slovenskej historickej vedy, nakoľko sa snaží zaplniť medzeru v slovenskej historiografii, kde dejinám balkánskych národov nie je dodnes venovaný veľký priestor. Predmetom záujmu recenzovanej publikácie sú okrem najznámejších udalostí i tie menej známe, ktoré však predstavujú dôležité míľniky v dejinách juhovýchodnej Európy. Ako na viacerých miestach spomína samotný autor knihy, mnoho z analyzovaných tém je ešte doteraz nespracovaných, kniha tak otvára možnosť ich ďalšieho výskumu. Vďaka autorovej detailnej znalosti problematiky vznikla kvalitná monografia približujúca dejiny balkánskeho polostrova v období rokov 1856–1913. Je vhodná do rúk každého nadšenca nie tak dávnej histórie Balkánu, ale i človeka, ktorý si jednoducho chce rozšíriť svoje vedomosti. Má tak možnosť dozvedieť sa viac o snahách balkánskych národov získať nezávislosť, čo pre nich v predmetnom období predstavovalo symbol slobody. Úvod knihy je venovaný výroku srbského diplomata Jovana Ristića, my ním môžeme túto recenziu zakončiť: „Čo znamená sloboda pre človeka, tým je pre národ nezávislosť.“

Peter Pavonič

Rumjana DAMJANOVA – Severina Nikolova GEORGIEVA (eds.) et al.,

Boris Jecov. Biobibliografija,

Sofija, Izdatelski centăr „Bojan Penev“ pri Institut za literatura – BAN 2018, 271 s., ISBN 978-619-7372-17-5.

Mohlo by se zdáť, že knižne vydávané personální bibliografie jsou již přežitkem. Zejména žijící badatelé si vedou soupis vlastních prací systematicky, poněvadž veškerou svou vědeckou produkci musejí s železnou pravidelností vykazovat (popř.

bývá jejich bibliografie součástí jubilejních sborníků, které jsou jim dedikovány). Publikáční činnost těch dříve narozených byla buďto již zpracována dříve, anebo se relevantní údaje objevují v různých databázích a internetových zdrojích, do nichž jsou přelévána data z tisíců excerpovaných periodik, sborníků a monografií.

V Bulharsku však bývá dodnes zvykem, že význačným osobnostem spojeným s univerzitním či akademickým (rozuměj týkajícím se ústavů Bulharské akademie věd) prostředím se knižní soupisy jejich publikací vydávají a může jít i o příručky průkopnické, jež až doposud odborníci na poli humanitních věd postrádali. To je právě také případ zde recenzované publikace *Boris Jocov. Biobibliografija* z roku 2018 (dále *Biobibliografie*).

Recenzovanou *Biobibliografii* k životu a dílu literárněvědného bohemisty, bulharisty a slavisty Borise Jocova (1894–1945) je namístě chápat nejen jako osnovu výrazně ulehčující a iniciující další jocovovská bádání, nýbrž především jako gesto rehabilitace a satisfakce. Tento významný univerzitní profesor, v noci z 1. na 2. února 1945 popravený za své „profašistické“ postoje a nežádoucí politickou angažovanost v letech 1942–1944 (ve dvou vládách vykonával funkci ministra národní osvěty), byl totiž po své předčasné nedobrovolné smrti autoritářsky vytěšňován z povědomí laické i vědecké veřejnosti. V rámci nové kulturní politiky, uplatňované bezprostředně po státním převratu Vlastenecké fronty v září 1944, bylo naprosto nepřípustné připomínat vědecké dílo „fašisty a zrádce“ (byť i jen třeba pouhým jménem), a tak se Jocovovy četné odborné příspěvky nesměly v odborné literární produkci citovat (proto bylo běžné odkazovat pouze k názvům, aniž by se uváděla autorova identita), ač výsledky jeho bádání si někteří bulharští slavisté neeticky přivlastňovali a prezentovali je jako vlastní názory (hojně z Jocovova duchovního odkazu nepřiznaně čerpal např. Emil Georgiev, který se navíc zhusta „vracel“ k týmž tématům, o nichž pojednal jeho někdejší kolega, čímž se dopouštěl de facto plagiátu).¹

Boris Jocov náleží k nemnohým Bulharům, kteří vystudovali slovanskou filologii na filozofické fakultě české Karlovy univerzity (z jeho antecedentů lze jmenovat lingvisty Aleksandra Teodorova-Balana – doktorát mu byl udělen roku 1884 jako vůbec prvnímu zahraničnímu studentu české univerzity – a Stefana Mladenova – doktorát udělen roku 1905; v témže roce získal ještě tamtéž doktorát čistě bulharisticky zaměřený literární historik a folklorista Michail Arnaudov, který

1 Nejnověji na tento Georgievův morální nedostatek upozornila komparatistka Christina BALABANOVA, *Slavističnite tekstove na Boris Jocov kato naučno neusvoeno prostranstvo*, Slavjanski dialozi 11, 2014, č. 15, s. 48–56 (zde s. 50–51).

v bulharské akademické vědě působil až do počátku 80. let), ale je vůbec prvním s orientací na literárněvědnou bohemistiku. V Praze působil nejprve od února 1923 jako zahraniční stážista Ministerstva školství a národní osvěty ČSR (pět semestrů v letech 1923–1925, nikoli čtyři, jak se běžně uvádí),² kdy navštěvoval semináře a přednášky řady renomovaných pedagogů (Miloslava Hýska, Jaroslava Vlčka, Emila Smetánky, Josefa Skrbínška, Břetislava Foustky, Františka Kováře, Jana Jakubce, Josefa Páty, Františka Krejčího, Jana Máchala nebo Matiji Murka). Krátce nato v roce 1926 (resp. 1927, kdy vykonal i rigoróza)³ navázal úspěšnou obhajobou doktorské disertace na téma *Otakar Halina „Mokry“ a polská literatura (Studie z dějin české literatury)*. (*K dějinám polského romantismu v Čechách*), psanou již v roce 1925.⁴ O disertaci autoři biobibliografie sice vědí podle soupisu disertací pražské univerzity Marie Tulachové,⁵ avšak samotná rozprava jako významný a hodnotný Jocovův odborný text v soupisu chybí, ač její kompletní, česky psaný rukopis se zachoval v univerzitním archivu.

Biobibliografie, která vznikla v Ústavu literatury Bulharské akademie věd při plnění grantového projektu *Bulharský literární panteon a slovanský svět ve vědeckém odkazu Borise Jocova: Rekonstrukce idejí*, rámcuje anonymní úvodní slovo, v němž je Jocov jmenován jako jeden z nejvyprofilovanějších bulharských pracovníků v oblasti humanitních věd ve 20. století, jehož přínos je zvláště v domácí slavistice (a dodal bych – též bohemistice) až do dnešních dní patrný. Poté následuje *Předmluva (Biobibliografie, s. 9–17)* z pera vedoucí autorského kolektivu (ten tvoří bibliografka a spolueditorka Severina Nikolova Georgieva, literární vědci Christina Balaba-

2 Srov. např. Zdeněk URBAN, *Svědectví českých archivů o B. Jocovovi*, in: Luboš Řeháček – Zdeněk Urban (eds.), *Les études balkaniques tchéques IX*, Praha 1994, s. 57–66 (zde s. 58). Sám jsem tuto skutečnost ověřil v „nacionálech“ FF UK (Ústav dějin Univerzity Karlovy a Archiv Univerzity Karlovy [dále ÚDAUK], fond FF, katalogy Filosofové – mimořádní frequentanti, hospitanti a cizinci, sv. Letní běh 1923, Zimní běh 1923–24, Letní běh 1924, Zimní běh 1924–25, Letní běh 1925).

3 To znamená, že Jocov v roce 1925 složil zmíněné zkoušky a následujícího roku předložil svou disertaci, kterou hned posoudili školitel (Miloslav Hýsek, hodnotil ji jako dobrou) a oponent (Marian Szykowski, hodnotil ji jako velmi dobrou), ovšem studia ukončil až zkouškou rigorózní v říjnu 1927 (ÚDAUK, fond FF, Rigorózní protokoly 1882–1939, sv. 2, záznam č. 1464).

4 „Halina“ a „(K dějinám polského romantismu v Čechách)“ je v rukopisu dopsáno perem a „Mokry“ je přeškrtnuto; název cituji podle originálu (ÚDAUK, fond FF, disertace, č. 1464).

5 *Biobibliografie*, s. 239, záznam č. 629; srov. Marie TULACHOVÁ (ed.), *Disertace pražské univerzity 1882–1953. Sv I*, Sbírka pramenů a příruček k dějinám University Karlovy, sv. 3, Praha 1965, s. 122 (v tomto soupisu je disertace zařazena podle data vykonané rigorózní zkoušky v oddíle 1927/1928, avšak samotná disertace, dopsaná již 1925, byla obhájena v roce následujícím, jak dokumentují oba zachované posudky z dubna 1926).

nova, Dobromir Grigorov, Nedka Kapralova, Marija Kitanova, Aleksandăr Kjosev, Radosvet Kolarov, Andriana Spasova, Svetla Strašimirova, Nikolaj Želev a jako konzultantka a redaktorka Elena Janakieva), specialistky na problematiku bulharského národního obrození Rumjany Damjanovy. Autorka se podrobněji zastavuje u Jocovova vztahu k jeho vlastnímu učiteli (a univerzitnímu předchůdci) Bojanu Penevovi (Jocov byl mj. editorem monumentálního, posmrtně vydaného Penevova cyklu přednášek *Istorija na novata bălgarska literatura*, 4 sv., 1930–1936), nastiňuje Jocovovo veřejné působení v kulturních i politických funkcích, označuje ho za inovátora komparatistiky v Bulharsku, který v leccěms anticipoval pozdější vývoj domácí literární vědy, ba jehož metodologické přístupy zůstávají aktuální podnes. Damjanova v závěru předmluvy zdůrazňuje, že *Biobibliografie* je jen prvním krůčkem k rekonstrukci celistvého Jocovova vědeckého i lidského profilu a k rehabilitaci jeho badatelského odkazu, který by se měl časem postupně vrátit i do bulharského komparatistického, literárněvědného, antropologického, historického, slavistického, sociologického a obecně kulturologického odborného diskursu.

Hlavní a nejrozsáhlejší, bibliografická část publikace (*Biobibliografie*, s. 33–241) obsahuje celkem 634 údaje, roztříděné podle šesti klasifikačních kritérií: 1. Jocovovy v Bulharsku před rokem 1945 (*Biobibliografie*, s. 33–164) a 2. po roce 1945 vydané publikace (*Biobibliografie*, s. 165–168), 3. bulharské publikace o Jocovovi před rokem 1945 (*Biobibliografie*, s. 169–225) a 4. po roce 1945 (*Biobibliografie*, s. 226–238), 5. Jocovovy zahraniční publikace (*Biobibliografie*, s. 239–240; jen 5 záznamů) a 6. zahraniční publikace o Jocovovi (*Biobibliografie*, s. 241; pouze jediný [!] záznam). Tato část je nejprve uvedena stručnou charakteristikou způsobu zpracování bibliografických jednotek (*Biobibliografie*, s. 19–22; kromě poměrně podrobné anotace všech položek slouží k rychlému dohledání textů signatura jedné ze čtyř nejdůležitějších sofijských knihoven – Národní, Univerzitní, Centrální akademické a menší ústavní) a obsahuje ještě heslovité kalendárium důležitých událostí Jocovova života (*Biobibliografie*, s. 23–25) a fotografické přílohy.

Knihu uzavírají praktické bibliografické pomůcky: jmenný ukazatel (*Biobibliografie*, s. 243–252), rejstřík excerpovaných periodik a ostatních publikací (*Biobibliografie*, s. 253–260), abecední soupis všech Jocovových uveřejněných děl (*Biobibliografie*, s. 261–269) a konečně seznam katalogů a publikací, jichž bylo použito při sestavování bibliografie (*Biobibliografie*, s. 270–271).

Opakuje-li se v recenzované *Biobibliografii* požadavek, že je třeba Jocovovy názory, myšlenky, výklady a interpretační přístupy znovu navrátit do bulharské literární vědy a slavistiky, bude v českém prostředí platit jen částečně, neboť zejména

v české bulharistice (ale v menší míře též bohemistice a slavistice) je Jocovova mentální stopa přítomna permanentně. Byl totiž prvním bulharským znalcem českého písemnictví, který prolomil pranepatrný zájem o naši poezii a kulturu ve své domovině, pionýrem, jenž zároveň z pohledu vzdělaného Balkánce objevoval českou literaturu také nám samotným svými originálními postřehy a nečekanými konfrontacemi: V jeho nemalé a mnohovrstevnaté vědecké produkci nalezneme např. plastické portréty věnované českým básníkům a myslitelům (Petru Bezručovi, Otokaru Březinovi, Konstantinu Jirečkovi, Janu Máchalovi, Tomáši G. Masarykovi, Otakaru Mokrému, Josefu Pátovi, Jiřímu Wolkrovi či Franku Wollmanovi), s pozitivistickou akribií bibliograficky vyčerpávající pojednání o recepci folklorních sběrů bratří Miladinovových v Čechách a recipročně – rozpravu o přijímání a tvůrčím rozvíjení filologických podnětů Josefa Dobrovského v Bulharsku,⁶ cennou a ve své době zcela neotřelou analýzu bulharských syžetů v dílech ostatních slovanských autorů (z Čechů Václava Beneše Třebízského, Svatopluka Čecha, Josefa Václava Friče, Vítězslava Háška, Prokopa Chocholouška nebo Elišky Krásnohorské) a mnohé další stati a recenze. Zvláštní pozornost si mj. zaslouží průkopnická hodnocení soudobých českých překladů Christa Boteva či Nikolaje Lilieva, čímž Jocov rozšířil tradičně vymezenou škálu česko-bulharských kontaktologických témat.

Publikaci *Boris Jocov. Biobibliografija* je nutno přivítat jako cennou pomůcku při zkoumání bulharsko-slovanských (zejména v jinოსlovanských prostředích, hlavně ruském, polském a jihoslovanském bude potřeba nadále pátrat po ohlasech Jocovovy činnosti i po překladech jeho vlastních textů; jazykem slavistiky navíc v první polovině minulého století bývala také němčina) a rovněž bulharsko-českých (nejen literárních) vztahů. Zejména je třeba vyzdvihnout zvláště etický rozměr tohoto vydavatelského počinu, k němuž došlo teprve až po 28 letech od rozpadu sovětského bloku a následných demokratizačních změnách v bulharské společnosti. Nezbyvá než popřát celému jocovovskému týmu, aby se mu časem podařilo naplnit všechna v publikaci artikulovaná předsevzetí (ohlášeno je např. vydávání sebraných spisů B. Jocova i záměr shromáždit a zpřístupnit veškerou autorovu do-

6 Mimochodem v *Biobibliografii* chybí – podle mého soudu zásadní – odborný text B. Jocova (snad proto, že se autoři omezili jen na vyhledávání v bulharských knihovnách): *Jozef Dobrovski v Bălgarija*, in: Sborník prací I. sjezdu slovanských filologů v Praze 1929, Sekce III, Praha 1932, s. 773–850, 1058–1060 (résumé). Autorům rovněž unikly některé Jocovovy články uveřejněné v češtině a četné zprávy a recenze o jeho pracích z pera Jocovova někdejšího učitele Josefa Páty; podrobněji o tom viz Marcel ČERNÝ, *Boris Jocov a Čechy (Nad první reprezentativní bibliografií popraveného bulharského bohemisty a slavisty)*, *Studia ethnologica Pragensia* 11, 2020, č. 2, s. 49–83.

chovanou korespondenci) a aby hlavní cíl recenzované biobibliografické rukověti – totiž vzbudit znovu zájem o jeho rozsáhlé, v mnohém ohledu inspirativní dílo – rezonoval napříč všemi bulharskými duchovními vědami, nejen těmi filologickými.

Marcel Černý

Rebecca HAYNES,

Moldova: A History,

London, I.B. Tauris 2020, 256 s.,

ISBN 978-1-7807-6162-6.

Dějiny území, na kterém se dnešní Moldavská republika nachází, nebyly v západní historiografii doposud dostatečně prozkoumány. Bylo to z několika důvodů. Předně Besarábie a Podněstří byly pro západní badatele periferním územím, kde podle jejich názoru nedošlo k žádným osudovým historickým událostem. Jedinou výjimkou, která poutala větší pozornost, byl snad Kišiněvský pogrom z roku 1903. Tato událost však obvykle není studována v kontextu dějin Besarábie, nýbrž jako součást dějin vnitřní politiky Ruské říše a zejména jako jeden z katalyzátorů židovské emigrace do Evropy a Spojených států. Ani konflikt v Podněstří na počátku 90. let nepřitahoval tolik pozornosti vědců ve srovnání s tragickými událostmi na Kavkaze a v bývalé Jugoslávii.

Na Západě se však čas od času přece jen objeví články a práce o historii Besarábie a Podněstří.¹ Nejznámější z nich je kniha *Moldavané (Moldovans)* od Charlese Kinga, kterou vydal Hooverův institut v roce 2000.² Tato práce nebyla bez nedostatků, ale celkově se jednalo o první pokus západních badatelů o zachycení dějin Moldavské republiky. O dvacet let později vydala monografii na toto téma Rebecca Haynesová, lektorka na University College v Londýně. Autorka se primár-

1 Srov. např. Donald DYER, ed., *Studies in Moldovan: The History, Culture, Language, and Contemporary Politics of the People of Moldova*, Boulder (Colorado) 1996; Julius S FISHER, *Transnistria: The Forgotten Cemetery*, South Brunswick (New Jersey) 1969; Wim VAN MEURS, *The Bessarabian Question in Communist Historiography: Nationalist and Communist Politics and History-Writing*, New York 1994.

2 Charles KING, *Moldovans. Romania, Russia and the Politics of Culture*, Hoover Institution Press 2000. Tato práce byla později publikována v Moldavsku, srov. Charles KING, *Moldovenii: România, Rusia și politica culturală*, Chișinău 2011.